

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи

Кафедра соціальної роботи

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

ПІДГОТОВКА СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО
БАТЬКІВСТВА

Виконала студентка: _____ 4 _____ курсу _____
освітньо-професійна програма Соціальна педагогіка
Спеціальність _____ 231 Соціальна робота _____
(шифр і назва спеціальності)

А. С. Магльована

(ініціали та прізвище)

Керівник _____ професор кафедри соціальної роботи, канд.пед.
наук, доцент Козарик О. С. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент _____ професор кафедри педагогіки та психології
освітньої діяльності Запорізького національного
університету, доктор психологічних наук,
професор Клопота Є. А. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2020

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота «Підготовка старшокласників до відповідального батьківства» 72 с., 1 рис., 6 табл., 44 джерела, 2 додатки.

Об'єкт дослідження – відповідальне батьківство як соціально-педагогічний феномен.

Предмет дослідження – підготовка до відповідального батьківства учнів старшої школи у процесі соціально-педагогічної роботи.

Методи дослідження – теоретичні (аналіз наукових джерел, синтез, узагальнення), емпіричні (анкетування, кількісний та якісний аналіз результатів).

У роботі розглядається проблема підготовки старшокласників до відповідального батьківства.

Перевірено ефективність розробленого експериментального циклу занять з використанням різних засобів соціальної практики.

Результати дослідження пройшли апробацію на Всеукраїнській науково-практичній конференції та опубліковані у збірнику матеріалів [24].

БАТЬКІВСТВО, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНЕ БАТЬКІВСТВО, САМОІНДЕФІКАЦІЯ, СТАРШОКЛАСНИКИ.

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена новими тенденціями розвитку культури батьківства в суспільстві на тлі цілого ряду найгостріших проблем, що нарастають знеціненням сімейного способу життя, народженням і вихованням дітей, і навіть, в цілому, з трансформаціями ціннісно-нормативної культури.

На сьогодні сім'я перебуває у кризовому стані, що характеризується зростанням соціально-педагогічної напруги, нарощуванням кількості стресових ситуацій, відмовою від закоренілих цінностей і появою нових. Це негативно впливає на сенсі внутрішньосімейної життєдіяльності, якому часто властиві владно-підвладні стосунки, що спричиняють високий рівень розлучень.

Швидкі зміни, які відбуваються в сьогоденні, не можуть не впливати на життя сім'ї, на сімейні стосунки. По-перше, вимоги часу вимагають необхідність відходу від стереотипу, де жінка – берегиня та домогосподиня, а чоловік - здобувач та захисник, по-друге, в суспільстві продовжують панувати норми сімейних стосунків, де будь-які зміни сприймаються порушенням традицій і навіть норм моралі.

На українські сімейні цінності значно вплинули загальносвітові тенденції розвитку родини. До таких тенденцій можна віднести збільшення індивідуалізму, посилене почуття незалежності, часом вкрай спотворене стремління жити лише для себе, домінування особистих егоїстичних інтересів і одночасне зневаження інтересами найближчих людей; трансформація в ієрархії цінностей сім'ї, які суттєво змінюють її призначення та мету створення; зміцнення в суспільній свідомості толерантного ставлення до різноманітних видів сімейної поведінки, які зазвичай спотворюються і набувають форми «загальної вседозволеності»; поширення різних форм статевих і соціальних ролей, що розповсюджуються передусім серед молоді.

Майже кожна людина стає батьком або матір'ю, тому якість їх виховання та сімейна взаємодія залежить від стану батьківства. В родині, з появою дитини, чоловік та жінка свідомо або неусвідомлено досягають нової ролі –

батьків. Прийняття цієї ролі відбувається раз і назавжди. Біологічна здібність бути батьком або матір'ю не завжди збігається із психологічною та соціально-педагогічною готовністю до цих ролей.

Більшість людей не замислюється над смыслом сімейного життя і вважає це питання сферою філософів. Люди мотаються, змінюють цілі й напрямки, марнуючи при цьому роки життя, здоров'я, і рано чи пізно натикаються на життєві негаразди.

У суспільстві, сьогодні, соціальна цінність сім'ї осмислюється як ніколи, її головна роль відбувається у формуванні та розвитку особистості. Тому активізація виховного впливу на старшокласників у підготовці до створення власної сім'ї, як важливе ядро для українського суспільства і стає вагомим і нагальним питанням.

Сімейні проблеми завжди були в центрі уваги соціальних педагогів та психологів. У психології і педагогіці накопичено великий досвід з дослідження сім'ї та шлюбу, а також відповідального ставлення учнівської молоді до батьківства: соціально-психологічний аспект спілкування в сім'ї і його роль у процесі формування особистості (Т. Левицька [22], О. Леонт'єв [23], А. Харчев [40]); емоційне ставлення в сім'ї (Л. Шнейдер [44]), усвідомлене та відповідальне батьківство як вимога повноцінного сімейного виховання (Л. Дзюбо [10]).

Як зазначав видатний педагог-гуманіст В. Сухомлинський, виховання хорошої матері, хорошого батька, а значить, і хороших чоловіків і дружин – це одна з найважливіших цільових ліній роботи школи, адже матерями й батьками будуть майже всі [10]. Такі настанови педагога по відношенню до підготовки учнівської молоді до виконання обов'язків батька або матері, відповідального та усвідомленого батьківства, подолання тенденцій при оцінці статевої відповідної діяльності, значно опередили час і слугують найосновнішими принципами виховання і сьогодні.

Проте, практично не висвітлені в науковій літературі питання як саме сформувані відповідальне ставлення до батьківства та який вплив батьківської сім'ї має на подружжя.

А ті відомості, які є, обмежуються в основному обговоренням теоретичних проблем, разом з тим питання організації соціально-виховної роботи та особливості застосування практичних методів в ній залишаються без уваги.

Виходячи з вищезначеного, нами вибрана тема дослідження: «Підготовка старшокласників до відповідального батьківства».

Об'єкт дослідження: відповідальне батьківство як соціально-педагогічний феномен.

Предмет дослідження: підготовка до відповідального батьківства учнів старшої школи у процесі соціально-педагогічної роботи.

Мета дослідження: здійснити теоретичний аналіз й експериментально вивчити ставлення старшокласників до проблеми відповідального батьківства та обґрунтувати необхідність підготовки учнів старшої школи до її свідомого вирішення у процесі соціально-педагогічної роботи.

Для досягнення заявленої мети були визначені такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз наукових підходів до визначення сутності та змісту поняття «відповідальне батьківство».
2. Розкрити особливості обізнаності старшокласників в аспекті відповідального батьківства.
3. Вивчити рівень сформованості уявлень старшокласників про відповідальне батьківство і ставлення до нього.
4. Обґрунтувати і розробити цикл занять, спрямованих на усвідомлення старшокласниками необхідності відповідального ставлення до батьківства.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз наукових джерел, синтез, узагальнення), емпіричні (анкетування, кількісний та якісний аналіз результатів).

В дослідженні використана методика: анкета (Соціально-педагогічні основи формування усвідомленого батьківства в учнівської молоді. URL: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/9ca29369aee064e3b34fcc532ec4edf3.pdf>)

Експериментальна база: Санаторна школа-інтернат I-III ступенів комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. Вибірка складалася з 20 осіб 10-11 класів (5 дівчат і 15 хлопців).

Апробація результатів дослідження. Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті України у міжнародний науково-інноваційний простір: збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.). Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2020 (подано до друку).

Структура бакалаврської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 позиції), 2 додатків. Загальний обсяг 72 сторінки, з них 36 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

1. Відповідальне батьківство як педагогічний так і психологічний феномен є інтегральним утворенням особистості, яке включає когнітивну, емоційну й поведінкову складові. Компонентами інтегральної психологічної структури відповідального батьківства вважають батьківський прилад й очікування, сімейні цінності, батьківські функції, ролі, почуття, позиції, а також відношення та стиль сімейного виховання.

Підготовка старшокласників до створення сім'ї, до відповідального батьківства є одним з головних завдань соціально-економічного, соціально-педагогічного розвитку нашої країни, тому що сім'я відіграє значущу роль у зміцненні здоров'я і вихованні підростаючого покоління.

Старший шкільний вік має усе необхідне для створення власної гармонійної сім'ї. Юнацький вік – це виникнення потреби у спілкуванні з однолітками протилежної статі, формування великих планів на доросле життя, завершення статевого дозрівання, пробудження потреби кохати і бути коханим, а також поява сексуальних інтересів.

Визначення особливостей процесу, сутності та змісту підготовки старшокласників до виконання педагогічних, психологічних та соціальних ролей дружини та матері, чоловіка та батька ґрунтувалося на дослідженні вітчизняного досвіду щодо підготовки старшокласників до сімейного життя, яке дало можливість виокремити тенденцію переходу від класичної моделі, де статеve виховання є обмеженим, до глибинної підготовки з виконання сімейних функцій та ролей.

Тому, процес підготовки старшокласників до виконання сімейних ролей має враховувати вікові, індивідуальні особливості учнів, формувати в них особистісні якості та включати такі аспекти: соціально-педагогічний, психологічний, етичний, правовий, соціальний, виховний, фізіологічний, гігієнічний, господарський та економічний.

2. Нажаль, підготовка старшокласників до відповідального та усвідомленого батьківства на сучасному етапі є недостатньою та незавжди відповідає віковим

інтересам учнів і вирізняється відсутністю відповідної підготовки фахівців, відповідних методичних матеріалів, а також рівноцінних методів і технік роботи зі старшокласниками, дає не достатній рівень знань для вирішення сімейних питань, які можуть виникнути у майбутньому житті молоді родини.

Фундаментальним механізмом формування уявлень про майбутню сім'ю у старшокласників вважається процес статево-рольової ідентифікації в родині. Проявляється це у бажанні відтворити таку ж саму модель батьківської сім'ї у своїй майбутній сім'ї. Такі форми батьківських взаємовідносин стають нормою, хоча не завжди відповідають дійсності.

Отже, за результатами аналізу соціальної, психологічної, та соціально-педагогічної літератури з проблеми дослідження дозволяють охарактеризувати її складність, різнобічність, недостатню розробленість, відсутність інтегрального підходу у використанні усіляких форм, методів та засобів підготовки старшокласників до відповідального батьківства.

3. Підготовка старшокласників до виконання соціальних ролей батька та матері буде ефективною якщо вона організована як виховний, соціально-педагогічний процес, який спрямован на гендерний підхід та здійснюється в умовах скоординованих зусиль соціальних інститутів, а також в умовах сприятливого мікросередовища.

Тому, у процесі дослідження рівня сформованості відповідального батьківства у старшокласників нами був запропонований тренінг «Усвідомлене батьківство як умова ефективного виховання дитини», що забезпечить результативність підготовки старшокласників до відповідального батьківства з урахуванням гендерного підходу.

Проведене нами дослідження повністю не розкриває різносторонність даної проблеми. Це питання потребує подальшого соціально-педагогічного дослідження щодо формування відповідального батьківства студентської молоді, також актуальним, на сьогодні, залишається питання культури відносно материнства/батьківства. Відповіді на ці запитання стають предметом подальшої роботи над поставленою проблемою.